

Вискушенко Андрій Петрович — зоолог, еколог, викладач, наставник

Дмитро Вискушенко, Тамара Андрійчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка (Житомир)

e-mail: vda@zu.edu.ua; orcid: 0000-0002-2747-9117

e-mail: andriychuk2012@ukr.net; orcid: 0000-0001-5402-9528

VYSKUSHENKO, D., A. ANDRIICHUK. Vyskushenko Andrii Petrovych, a zoologist, ecologist, lecturer, and mentor. — An essay on A. P. Vyskushenko, zoologist, conservation expert, candidate of biological sciences, and associate professor. In 1974, Andriy Petrovich began his long-lasting scientific and pedagogical activity, and in 1980 he defended his dissertation. He worked at Ivan Franko State University in Zhytomyr for 42 years (1978–2020). His research interests included the study of population ecology of murine rodents under conditions of drainage reclamation; later his interests shifted to assessing the state of vertebrate populations in Polissia. He has authored more than 120 scientific and methodical works.

Біографічні деталі

Андрій Петрович Вискушенко народився 14 грудня 1950 р. в смт Держинськ (нині Романів) Житомирської обл. у родині робітників. У 1968 р. закінчив Держинську середню школу. У шкільні роки зацікавився біологією, хімією, любив мандрувати лісами й полями, і після школи вступив на природничий факультет Бердичівського педінституту (спеціальність «Біологія і хімія»). У 1971 р. цей факультет переведено до Житомирського педінституту ім. І. Франка. У 1973 р. здобув спеціальність «Вчитель біології і хімії» і направлений на роботу в Будичанську середню школу на Житомирщині.

Упродовж 1974–1978 рр. навчався в аспірантурі при кафедрі зоології Черкаського державного педінституту (керівник — С. Л. Самарський). Після закінчення аспірантури у вересні 1978 р. А. Вискушенко прийнятий на посаду асистента кафедри зоології Житомирського державного педінституту. Із 1981 р. Андрій Петрович — старший викладач, а з 1982 р. — доцент кафедри зоології цього вишу.

Рис. 1. Андрій Петрович Вискушенко; червень 2001 р. (фото з випускного альбому студентів ЖДПУ ім. І. Франка).

3 вересня 1985 р. по січень 2001 р. — декан факультету підготовки вчителів початкових класів; з січня 2001 р. по вересень 2014 р. — декан природничого факультету; з вересня 2014 р. по серпень 2020 р. — доцент кафедри зоології, біологічного моніторингу та охорони природи. Нині — пенсіонер.

Ключові доробки в галузі теріології

Свій науковий шлях Андрій Петрович розпочав під час проведення наукових досліджень по вивченню особливостей впливу осушувальної меліорації на фауну комахоїдних і гризунів осушувальних земель центральної частини лісостепової зони України. Результатом досліджень став захист кандидатської дисертації на тему: «Гризуни і комахоїдні осушувальних площ Середнього Придніпров'я» у 1980 р. за спеціальністю «03.00.08 — зоологія».

Андрієм Петровичем вивчено особливості впливу осушувальної меліорації на фауну комахоїдних і гризунів Лісостепу України; показані закономірності розподілу масових видів дрібних ссавців на різних стадіях осушення, особливості зміни чисельності, статеві структури та розмноження (Вискушенко & Гирич 1992). Увага приділялася також методам обмеження чисельності шкодочинних у сільському господарстві гризунів (Вискушенко 1978), аналізу адаптацій окремих видів гризунів до життя в умовах осушувальної меліорації (Вискушенко & Передрий 1979), динаміки морфометричних показників полівок сибірських за сезонами (Вискушенко *et al.* 2000).

З роками коло наукових пошуків розширилося на всіх наземних хребетних Полісся, чому сприяло зміщення польового досвіду на період навчальних практик із зоології хребетних. Проте перехід у статус декана (1985–2014) повністю забрав час і сили на організаційну роботу, і подальші доробки були лише у співавторстві з колегами по кафедрі (напр.: Весельський *et al.* 2000). Остання потужна праця, в якій дослідник брав участь, — навчальний посібник «Рідкісні та зникаючі тварини Житомирщини» (з грифом МОН), підготовлений великим колективом колег (Стадниченко 2002).

У ході наукових досліджень А. Вискушенко приділяв увагу вивченню особливостей харчування, ектопаразитам та гельмінтології, динаміці кисневого забезпечення дрібних ссавців на різних стадіях осушування. Також ним опубліковано низку праць щодо чисельності й екології вовка і деяких ратичних Полісся; щодо чисельності земляного зайця на північно-західному ареалі. Досліджував він також значення дрібних ссавців у харчуванні хижих птахів і лисиці в Середньому Придніпров'ї та методи боротьби з гризунами.

У 1970-х роках за участі А. П. Вискушенка та за ініціативою і під керівництвом К. І. Копеїна на природничому факультеті Житомирського педінституту було створено Зоологічний музей, згодом реорганізований у Музей природи. Колекції цього музею нараховують понад 400 експонатів місцевих видів тварин, а також низку рідкісних та екзотичних видів тварин.

Вискушенко А. П. — автор та співавтор понад 120 наукових праць.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Як декан і доцент А. П. Вискушенко робив вагомий внесок у справу підготовки вчителів, сприяв впровадженню сучасних технологій навчання. За його участі проведено обладнання аудиторій нового корпусу Факультету підготовки вчителів початкових класів. Також за його участі створено колективи художньої самодіяльності, що отримали звання «народних».

За плідну працю та внесок у підготовку біологів А. П. Вискушенко нагороджувався грамотами Управління освіти й науки Житомирської ОДА, Житомирської облради, Академії педагогічних наук України, Почесною грамотою МОН України, нагрудним знаком «Відмінник освіти України». Указом Президента України у 2004 р. йому присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України». Нині А. П. Вискушенко є стипендіатом Державної стипендії Президента України для видатних діячів освіти.

Література

- Весельський, М. Ф., А. П. Вискушенко, Д. А. Вискушенко, О. В. Гарбар, В. К. Гирин, [et al.]. 2000. Рідкісні та зникаючі види тварин Житомирщини. *Житомирщина на зламі тисячоліть*. Житомир, 249–251. (Серія: Велика Волинь; Том 21).
- Вискушенко, А. П. 1978. Пути уменьшения численности грызунов. *Защита растений*, № 5: 34–35.
- Вискушенко, А. П., В. Р. Передрий. 1979. Адаптация мыши полевой и полевки-экономки в условиях осушительной мелиорации. *Экология*, № 4: 70–75.
- Вискушенко, А. П., В. К. Гирин. 1992. Влияние осушительной мелиорации на качественный и видовой состав мелких млекопитающих. *Видовое разнообразие млекопитающих в некоторых экосистемах Украины*. АН Украины, Институт зоологии, Киев, Препринт 92.5: 24–33.
- Вискушенко, А. П., В. К. Гирин, О. В. Корнійчук, А. М. Рак. 2000. Сезонна динаміка ваги і довжини тіла полівки-економки. *Вісник Житомирського педагогічного університету*, 5: 112–115.
- Гирин, В. К., А. П. Вискушенко. 1986. Численность земляного зайца на северо-западе ареала. *Материалы Всесоюзного совещания по проблеме кадастра и учета животного мира; Том 2*. Изд-во АН СССР, Москва, 257.
- Копейн, К. И., А. П. Вискушенко, В. К. Гирин, Д. А. Вискушенко. 1996. Влияние антропогенных факторов на видовой состав наземных позвоночных Житомирщины. *В кн.: Урал в миниатюре (Природні багатства Житомирщини)*. Житомир, 120–128.
- Копейн, К. И., А. П. Вискушенко. 1998. *Методика изготовления учебных наглядных пособий по зоологии позвоночных для средней школы*. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, Житомир, 1–59.
- Стадниченко, А. П. (ред.). 2002. *Рідкісні та зникаючі види тварин Житомирщини. Навчальний посібник* (відп. за вип.: Р. К. Мельниченко). Волинь, Житомир, 1–176. <https://bit.ly/3F0t6XH>

ВИСКУШЕНКО, Д., Т. АНДРІЙЧУК. Вискушенко Андрій Петрович — зоолог, еколог, викадач, наставник. — Нарис про зоолога, знавця та захисника природи, кандидата біологічних наук, доцента А. П. Вискушенка. У 1974 р. Андрій Петрович розпочав свою багаторічну науково-педагогічну діяльність, 1980 р. захистив дисертацію у Житомирському державному університеті ім. І. Франка і пропрацював там 42 роки (1978–2020). Галузь наукових інтересів охоплювала вивчення екології популяцій мишовидих гризунів в умовах осушувальної меліорації, згодом коло інтересів змістилося на оцінку стану популяцій хребетних Полісся. Автор більше ніж 120 наукових та методичних праць.